

Чернявська О. М. Провадження у справах про порушення митних правил: аналіз напрямів сучасних правничих досліджень

Oksana Cherniavska*. Proceedings in Disputes Relating to Customs Rules: Analysis of Directions of Modern Government Studies

Suggested citation:

Чернявська, О.М. (2018). Провадження у справах про порушення митних правил: аналіз напрямів сучасних правничих досліджень. *Lex Portus*, 3, 143-156. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.3.2018.10>

Cherniavska, O.M. (2018). Provadzhennia u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl: analiz napriamiv suchasnykh pravnychykh doslidzhen [Proceedings in disputes relating to customs rules: analysis of directions of modern government studies]. *Lex Portus*, no. 3, 143-156. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.3.2018.10> [in Ukrainian].

*Oksana Cherniavska. Deputy Head of the Customs Post “Odessa-Central” of Odessa customs of the State Fiscal Service of Ukraine (1, Customs square, Odessa, Ukraine).

ABSTRACT

The article focuses on the modern areas of law research in the area of proceedings in cases of violation of customs rules. Updating of customs legislation causes changes in the specifics of such studies and gives a powerful impulse to their actualization in modern conditions. The author observes that at present law science has received a considerable amount of theoretical developments in the field of cases of violations of customs rules, which are grounded in the fundamental classical development of administrative and customs law, take into account the updating of customs legislation, but still leave “open” the separate aspects of this legal institution for further research. The dynamic of Ukrainian

customs legislation, the rapid development of scientific research and the formation of a new field of a domestic legal science – the customs law, as well as the increased urgency of counteracting violations of customs rules and ensuring the effectiveness of procedural legislation in the area of prosecution of the perpetrators, caused the attention of scientists to the problematic aspects proceedings in cases of violation of customs rules. The author notes that today the study of such an element of the proceedings in disputes about the violation of customs rules as evidence is one of the most urgent in the science of administrative and customs law, and with its subsequent study and theoretical development should take into account the scientific achievements of all procedural branches of law and legislation, since the issue of evidence is conducive to establishing whether or not there is a violation of customs rules, the guilt of a person in his deed and other circumstances of importance for the correct resolution of a case.

Key words: proceedings, evidence, proceedings in cases of violation of customs rules, legal research, customs law, administrative law.

REFERENCES

- Andreeva, E.I., Metel'kov, S.N., Begisheva, I.V. (2010). O pravovom regulirovanii tamozhennoj jekspertizy v tamozhennom sojuze [On the legal regulation of customs examination in the customs union]. *Biznes v zakone* [Business in law], no. 4, 36-40. [in Russian].
- Batanova, L.O. (2014a). Administratyvni stiahnennia za porushennia mytnykh pravyl: problemy zastosuvannia [Administrative penalties for violation of customs rules: problems of application]. *Mytna sprava* [Customs business], no. 1, 42-47. [in Ukrainian].
- Batanova, L.O. (2014b). Pidstavy ta poriadok administratyvnoho zatrymannia za porushennia mytnykh pravyl: problemy pravovoho rehuliuвання [The grounds and procedure for administrative detention for violation of customs rules: problems of legal regulation]. *Pravo i suspilstvo* [Law and Society], no. 4, 131-136. [in Ukrainian].
- Batanova, L.O. (2014c). Poniattia provadzhennia u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl: problemy vyznachennia normatyvnoho zmistu [The concept of proceedings in cases of violation of customs rules: the problem of defining normative content]. *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu "Odeska yurydychna akademiia"* [Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University "Odessa Law Academy"], no. 1, 43-52. [in Ukrainian].
- Cheskidova, S.A. (2013). Stadii administrativno-deliktynogo proizvodstva po delam o narushenii tamozhennykh pravil [The stages of administrative and delinquent proceedings on violations of customs rules]. *Vestnik Juzhno-Ural'skogo gosudarstvennogo universiteta. Pravo* [Bulletin of the South Ural State University], 13, 3, 101-103. [in Russian].
- Dorohykh, V. (2014). Porushennia mytnykh pravyl [Violation of customs rules]. *Yurydychnyi visnyk* [Law Herald], no. 3, 180-184. [in Ukrainian].
- Duzhenko, S.A. (2016). *Provadzhennia u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl* [Proceedings in cases of violation of customs rules]. Kharkiv. [in Ukrainian].
- Duzhenko, S.A. (2014). Dokazy yak vazhlyvyi element provadzhennia u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl [Evidence as an Important Element in the Case of Violation of Customs Rules]. *Visnyk AMSU. Pravo* [Herald of AMSU. Law], no. 1(12), 167-170. [in Ukrainian].
- Hodiak, A.I. (2015). Osoblyvosti provadzhennia v spravakh pro porushennia mytnykh pravyl v sudi pershoi instantsii [Features of proceedings in cases of violation of customs rules in the court of first instance]. *Mytna sprava* [Customs business], no. 3, 49-54. [in Ukrainian].
- Hrianka, H.V. (2012). Pravovi zasady administratyvnoi vidpovidalnosti za porushennia mytnykh pravyl [Legal basis of administrative responsibility for violation of customs rules]. *Pravo i suspilstvo* [Law and Society], no. 6, 102-108. [in Ukrainian].
- Karpenko, H.L. (2012). Osoblyvosti provedennia ekspertyzy zghidno z novym mytnym zakonodavstvom [Features of expert examination in accordance with the new customs legislation]. *Mytna sprava* [Customs business], no. 6, 69-75. [in Ukrainian].

Karpenko, H.L. (2014). Mistse ta rol Metodichnykh rekomendatsii shchodo zastosuvannia foto-, videoaparatury pid chas provedennia ohliadu ta pereohliadu tovariv ta transportnykh zasobiv v systemi rehuliuвання mytnykh vidnosyn [The place and role of methodical recommendations on the use of photo and video equipment during the review and re-examination of goods and vehicles in the system of customs regulation]. *Mytna sprava* [Customs business], no. 6, 72-76. [in Ukrainian].

Karpenko, H. (2016). Zmist i zavdannia ekspertyzy v mytnii spravi: aspekty diialnosti [The content and tasks of the examination in the customs business: aspects of activity]. *Yurydychnyi visnyk* [Law Herald], no. 1, 98-102. [in Ukrainian].

Karpenko, H.L. (2017). Orhanizatsiino-pravovi mekhanizm mytnykh ekspertyz [The organizational and legal mechanism of customs examinations]. *Lex Portus* [Lex Portus], no. 6, 105-111. [in Ukrainian].

Kobzar'-Frolova, M.N. (2017). Osobennosti privlechenija k administrativnoj otvetstvennosti za pravonarushenija v sfere tamozhennogo dela (narushenie tamozhennykh pravil) [Features of bringing to administrative responsibility for offenses in the sphere of customs (violation of customs rules)]. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo* [Bulletin of the Nizhny Novgorod University named after. N.I. Lobachevsky], no. 5, 109-118. [in Russian].

Kravets, M.O. (2014a). Kvalifikatsiia porushen mytnykh pravyl: protsesualnyi aspekt [Qualification of violations of customs rules: procedural aspect]. *Pravo i suspilstvo* [Law and Society], no. 1-2, 192-196. [in Ukrainian].

Kravets, M.O. (2014b). Osoblyvosti administratyvno-pravovoi kvalifikatsii porushen mytnykh pravyl, shcho posiahaiut na poriadok prokhodzhennia v zonakh (korydorakh) sproshchenoho mytnoho kontroliu [Features of administrative-legal qualification of violations of customs rules, which infringe on the order of passing in zones (corridors) of simplified customs control.]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia* [Law and Public Administration], no. 4(17), 38-42. [in Ukrainian].

Kravets, M. (2014c). Porushennia mytnykh pravyl u strukturi mytnykh pravoporushen [Violation of customs rules in the structure of customs offenses]. *Yurydychnyi visnyk* [Law Herald], no. 2, 110-116. [in Ukrainian].

Mytnyi kodeks Ukrainy 1991 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Customs Code of Ukraine 1991 (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 1992, 16, 203. [in Ukrainian].

Mytnyi kodeks Ukrainy 2002 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Customs Code of Ukraine 2002 (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 38-39, 288. [in Ukrainian].

Mytnyi kodeks Ukrainy 2012 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Customs Code of Ukraine 2012 (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 44-48, 552. [in Ukrainian].

Naukovo-praktychnyi komentar do Mytnoho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Customs Code of Ukraine] (2012). K.: DNU "Akad. fin. upravlinnia", 3. [in Ukrainian].

Odeski mytnyky zavadyly nezakonomu peremishchenniu kulturnykh tsinnosti [Odessa customs officers prevented the illegal movement of cultural property]. 14.06.2018. *Ofitsiinyi portal Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy* [Official portal of the State fiscal service of Ukraine]. Retrieved from <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/mitni-novini/340615.html> [in Ukrainian].

Sirko, B.P. (2014). Osoblyvosti porushennia administratyvnoi spravy orhanamy prokuratury za faktom porushennia mytnykh pravyl [Peculiarities of violation of administrative proceedings by the prosecutor's office on the fact of violation of customs rules]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia* [Law and public administration], no. 4(17), 59-62. [in Ukrainian].

Zagorul'ko, M.E. (2015). Mery obespechenija proizvodstva po delam ob administrativnykh pravonarushenijah v dejatel'nosti tamozhennykh organov: mesto i znachenie [Measures to ensure the production of administrative offenses in the activities of customs authorities: place and meaning]. *Vestnik Universiteta (Gosudarstvennyj universitet upravlenija)* [Bulletin of the University (State University of Management)], no. 7, 216-220. [in Russian].

Чернявська О. М.,

заступник начальника митного

поста “Одеса-Центральний”

Одеської митниці Державної

фіскальної служби України

(м. Одеса, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4486-8552>

УДК 351.713

DOI 10.26886/2524-101X.3.2018.10

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ: АНАЛІЗ НАПРЯМІВ СУЧАСНИХ ПРАВНИЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті висвітлюються сучасні напрями правничих досліджень у сфері провадження у справах про порушення митних правил. Оновлення митного законодавства обумовлює зміни у специфіці таких досліджень та надає потужного імпульсу до їх актуалізації в сучасних умовах. Автор зауважує, що на теперішній час правнича наука отримала значний масив теоретичних розробок у царині провадження у справах про порушення митних правил, що мають своїм підґрунтям фундаментальні класичні розробки адміністративного та митного права, враховують оновлення митного законодавства, але все ж залишають окремі аспекти цього правового інституту “відкритими” для подальших досліджень.

Ключові слова: провадження, докази, провадження у справах про порушення митних правил, правничі дослідження, митне право, адміністративне право.

Oksana Cherniavska. Proceedings in Disputes Relating to Customs Rules: Analysis of Directions of Modern Government Studies. – Article.

The article focuses on the modern areas of law research in the area of proceedings in cases of violation of customs rules. Updating of customs legislation causes changes in the specifics of such studies and gives a powerful impulse to their actualization in modern conditions. The author observes that at present law science has received a considerable amount of theoretical developments in the field of cases of violations of customs rules, which are grounded in the fundamental classical development of administrative and customs law, take into account the updating of customs legislation, but still leave “open” the separate aspects of this legal institution for further research.

Key words: proceedings, evidence, proceedings in cases of violation of customs rules, legal research, customs law, administrative law.

Чернявская О. М. Производство по делам о нарушении таможенных правил: анализ направлений современных правовых исследований. – Статья.

В статье освещаются современные направления правовых исследований в сфере производства по делам о нарушении таможенных правил. Обновление таможенного законодательства обуславливает изменения в специфике таких исследований и в современных условиях дает импульс к их актуализации. Автор отмечает, что в настоящее время юридическая наука получила значительный массив теоретических разработок в сфере производства по делам о нарушении таможенных правил, основывающихся на фундаментальных классических разработках административного и таможенного права, учитывающих обновления таможенного законодательства, но все же оставляющих отдельные аспекты этого правового института “открытыми” для дальнейших исследований.

Ключевые слова: производство, доказательства, производство по делам о нарушении таможенных правил, правовые исследования, таможенное право, административное право.

За повідомленням прес-служби Державної фіскальної служби України (далі – ДФС) від 14 червня 2018 р., розміщеним на офіційному порталі ДФС у мережі Інтернет, у пункті пропуску “Кучурган-Первомайськ” під час прикордонно-митного контролю рейсового автобусу сполученням “Кишинів-Вороніж” під керуванням громадянина Молдови було виявлено старовинну ікону та монети, карбовані в період з 1770 по 1926 рр., різного номіналу. Проте під час проведення митного контролю та митного оформлення власник культурних цінностей, які підлягають обов’язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України, не заявив митному органу ні усно, ні письмово про їх наявність. За фактом складено протокол про порушення митних правил за ознаками ст. 472 Митного кодексу України. Старожитності вилучено та передано на експертизу (Одеські митники завадили незаконному переміщенню культурних цінностей, 2018). Це повідомлення є одним з багатьох, розміщуваних на офіційному порталі ДФС з практично щоденною періодичністю, а їх чисельність наочно свідчить про масовість таких порушень та ефективність дій митників щодо їх виявлення.

Норми про порушення митних правил та процесуальні аспекти провадження у таких справах наявні у всіх Митних кодексах незалежної України (далі – МКУ): в МКУ 1991 р. вони містилися у Розділі VIII, в МКУ 2002 р. – у розділах XVIII та XIX, у діючому МКУ 2012 р. – у розділах XVIII та XIX. Відповідно до ст. 458 МКУ 2012 р., порушення митних правил є адміністративним правопорушенням,

яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів цим Кодексом чи іншими законами України, і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність. Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Згідно зі ст. 486 МКУ 2012 р., завданнями провадження у справах про порушення митних правил є своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її з дотриманням вимог закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, та запобігання таким правопорушенням. Провадження у справі про порушення митних правил включає в себе виконання процесуальних дій, зазначених у ст. 508 цього Кодексу [складення протоколу про порушення митних правил; опитування осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідків, інших осіб; витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил, або належним чином завірених їх копій чи витягів з них; тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів, зазначених у п. 3 ст.461 цього Кодексу, та документів на них; митне обстеження; пред'явлення товарів, транспортних засобів і документів для впізнання; експертиза; взяття проб та зразків для проведення дослідження (аналізу, експертизи)], розгляд справи, винесення постанови та її перегляд у зв'язку з оскарженням.

Підставами для порушення справи про порушення митних правил є: 1) безпосереднє виявлення посадовими особами органу доходів і зборів порушення митних правил; 2) офіційні письмові повідомлення про вчинення особою порушення митних правил, отримані від правоохоронних органів, а також органів, що здійснюють види контролю, зазначені у ч. 1 ст. 319 цього Кодексу; 3) офіційні письмові повідомлення про вчинення порушення митних правил, отримані від митних та правоохоронних органів іноземних держав, а також від міжнародних

організацій (ст. 491 МКУ 2012 р.). Провадження у справі про порушення митних правил вважається розпочатим з моменту складення протоколу про порушення митних правил (ст. 488 МКУ 2012 р.).

За відсутності в МКУ 2012 р. тлумачення поняття “провадження у справах про порушення митних правил”, необхідно звернути увагу на його визначення, яке надається Л.О. Батановою. На думку дослідниці, “це процесуальна діяльність уповноважених органів (органів доходів і зборів, судів тощо), яка на підставі норм митного та адміністративного законодавства спрямована на встановлення об’єктивної істини у справі про порушення митних правил і прийняття й виконання постанови у справі” (Батанова, 2014в, с. 50-51), що слід цілком підтримати.

Динамічність українського митного законодавства, стрімкий розвиток наукових досліджень та формування нової галузі вітчизняної правової науки – митного права, а також підвищена актуальність ефективної протидії порушенням митних правил і забезпечення дієвості процесуального законодавства у сфері притягнення до відповідальності винних у їх скоєнні, обумовили звернення уваги науковців на проблемні аспекти провадження у справах про порушення митних правил. Цьому інститутів митного права присвячували свої дослідження фундатори його сучасної концепції та розробники багатьох законодавчих новел у сфері державної митної справи сучасної України: С. В. Ківалов, Є. В. Додін, Т. О. Коломоєць, А. І. Педешко, Д. В. Приймаченко, В. В. Прокопенко та інші. Наукові розвідки дослідників було скеровано тією правовою дійсністю та законодавчим масивом, що існували на момент творення їх наукових ідей. Оновлення митного законодавства, що відбулося після прийняття МКУ 2012 р., обумовило появу нових наукових розробок, зокрема і у царині провадження у справах про порушення митних правил, підґрунтям яких стали напрацювання згаданих вище правознавців, та в яких пропонуються нові можливості удосконалення теорії митного права та діючого митного законодавства. Зазначене обумовило обрання за мету цього дослідження аналіз напрямів сучасних правничих досліджень у сфері провадження у справах про порушення митних правил. Адже проблематика процесуальних дій у таких справах сьогодні все частіше стає предметом правознавчих розвідок та засвідчує їх актуальність та “відкритість” до подальшого вивчення.

Однією з найбільш помітних наукових праць останнього часу в сфері провадження у справах про порушення митних правил є кандидатська дисертація С. А. Дуженко “Провадження у справах про пору-

шення митних правил” (Дуженко, 2016), присвячена дослідженню правових засад провадження у справах про порушення митних правил та адміністративно-правового статусу його суб’єктів; розкриттю змісту та завдань провадження у справах про порушення митних правил, визначенню його принципів та внутрішньої структури. Особливу увагу авторкою було приділено новелам та особливостям даного провадження, зокрема щодо досягнення компромісу, винесення постанови про проведення додаткової перевірки, спрощення порядку оскарження постанов митних органів. Також цікавою є робота дослідниці, присвячена доказам як важливому елементу провадження у справах про порушення митних правил, в якій вивчено поняття “докази у справах про порушення митних правил”, розглянуто види доказів, які передбачені митним законодавством, а також особливості їх оцінки органами, що здійснюють провадження у справах про порушення митних правил. Також було запропоновано авторське бачення деяких положень ст. 495 МКУ 2012 (Дуженко, 2014).

Варто пригадати, що відповідно до ст. 495 МКУ 2012 р., доказами у справі про порушення митних правил є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку встановлюються наявність або відсутність порушення митних правил, винність особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Такі дані встановлюються: 1) протоколом про порушення митних правил, протоколами процесуальних дій, додатками до зазначених протоколів; 2) поясненнями свідків; 3) поясненнями особи, яка притягується до відповідальності; 4) висновком експерта; 5) іншими документами (належним чином завіреними їх копіями або витягами з них) та інформацією, у тому числі тими, що перебувають в електронному вигляді, а також товарами – безпосередніми предметами порушення митних правил, товарами із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортними засобами, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України. Посадова особа органу доходів і зборів, яка здійснює провадження у справі про порушення митних правил, оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об’єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом та правосвідомістю.

Наведена стаття має наступне тлумачення в Науково-практичному коментарі до МКУ 2012 р.: “Доказами у справі про порушення митних правил є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність правопорушення, винність певної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом, поясненнями особи, яка притягується до відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами. Докази мають велике значення для правильного вирішення справи. Адже саме на них ґрунтується повне, всебічне і об’єктивне з’ясування обставин кожної справи. Під час розгляду справи про порушення митних правил орган (посадова особа) зобов’язаний з’ясувати, чи було вчинено правопорушення, чи винна ця особа в його вчиненні, чи підлягає вона відповідальності, чи є обставини, що пом’якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, а також інші важливі обставини. Для використання доказу при розгляді справи необхідно, щоб він був відносним і допустимим. Відносний доказ – це доказ, зміст якого відтворює (приблизно чи вірогідно) фактичну обставину, що має значення для правильного вирішення справи. До того ж фактичні дані – це дані, які маючи зв’язок із фактами предмета доведення, здатні підтвердити існування чи відсутність доказуваних фактів. Допустимим вважається доказ, отриманий у встановленому законом порядку і передбаченими способами, а також, коли законодавець допускає його використання. Наприклад, протокол про порушення митних правил повинен бути складений у відповідній формі уповноваженою на те особою. Законом установлюється певний порядок розгляду справ, їх оскарження та опротестування. Надавати докази мають право особи, які беруть участь у провадженні, та інші особи. Також орган або посадова особа, що розглядає справу, мають право витребування доказів від підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян” (Науково-практичний коментар до Митного кодексу України, 2012, с. 279-280).

Вперше на законодавчому рівні поняття “доказів у справі про порушення митних правил” було закріплено лише з прийняттям нового МКУ 2012 р. (Дуженко, 2014, с. 168). Дослідження цієї сфери сьогодні є одним з найбільш актуальних у науках адміністративного та мит-

ного права, а при його наступному вивченні та теоретичній розробці повинні бути враховані наукові здобутки усіх процесуальних галузей права та законодавства, оскільки питання доказів є провідним для встановлення наявності або відсутності порушення митних правил, винуватості особи у його вчиненні та інших обставинах, що мають значення для правильного вирішення справи.

Окремі питання організаційно-правового механізму проведення митних експертиз та процесу його реформування висвітлює у своїх працях Г. Л. Карпенко (Карпенко, 2012, 2014, 2016, 2017), відзначаючи, що регламентація діяльності експертного забезпечення фіскальних органів і порядок здійснення експертизи не в повному обсязі висвітлено в МКУ, що заважає продуктивному здійсненню експертизи у сфері митної справи в територіальних фіскальних органах, а запропоновані авторкою зміни нормативної бази мають надати можливостей до підвищення ефективності митної експертизи на всіх стадіях здійснення митної діяльності та ефективнішої боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил.

До проблематики застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил звертається Л. О. Батанова та розглядає специфіку і порядок застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил: попередження, штраф, конфіскація та надає їх характеристику відповідно до МКУ 2012 р. (Батанова, 2014а). Також авторка досліджує проблеми правового регулювання підстав та порядку адміністративного затримання за порушення митних правил, зазначаючи, що адміністративне затримання за порушення митних правил не вважається процесуальною дією, що використовується під час провадження у справах про порушення митних правил, а є заходом адміністративного припинення загального призначення, тобто має допоміжний характер щодо забезпечення зазначеного виду провадження. На погляд авторки, застосування адміністративного затримання за порушення митних правил має спиратися на єдині, законодавчо закріплені положення, які встановлюють чітко визначені підстави й порядок його проведення. Для цього необхідно усунути колізійність норм митного та адміністративного законодавства під час застосування адміністративного затримання. Крім того, оновлені законодавчі положення щодо порядку та підстав адміністративного затримання слід, на думку дослідниці, деталізувати на рівні підзаконних актів (Батанова, 2014б).

А. І. Годяк розглядає особливості провадження в справах про порушення митних правил у суді першої інстанції, звертаючи увагу на те, що загальні засади провадження у справах про порушення митних правил регламентуються розділом XIX МКУ, в якому здійснене правове регулювання такого провадження лише стосовно посадових осіб органів доходів і зборів, при цьому неврегульованим залишилося питання здійснення такого провадження судами першої інстанції, у зв'язку з чим, на думку автора, відбувається обмеження процесуальних прав громадян, яких притягають до адміністративної відповідальності (Годяк, 2015).

Загальнотеоретичні аспекти адміністративної відповідальності за порушення митних правил досліджуються Г. В. Грянкою. Автор, розкриваючи визначення адміністративної відповідальності за порушення митних правил, зазначає, що вона передбачає винність подвійного роду. По-перше, обов'язок винної особи дати звіт про свої неправомірні діяння у сфері відносин державної митної справи; по-друге – обов'язок понести покарання у виді адміністративного стягнення. Перше означає, що адміністративна відповідальність зв'язується з поверненням до минулого, з обов'язком відзвітуватися за минулу поведінку і пояснити митному органу причини невиконання норм митного законодавства. Чинний Митний кодекс у виді альтернативи надає змогу посадовій особі митного органу замість адміністративного покарання попередити винного. При цьому, звичайно, враховується особа порушника і характер проступку. Друге означає, що за порушення митних правил особа зобов'язана понести передбачене законом покарання у виді адміністративного стягнення, тобто підлягає певним обмеженням, стисненням в межах санкцій митного законодавства (Грянка, 2012, с. 108).

Процесуальні аспекти кваліфікації порушень митних правил досліджуються М. О. Кравець, яка зазначає, що основним змістом процесу кваліфікації порушення митних правил є співставлення ознак скоєного діяння з ознаками складу адміністративного проступку, а оскільки співставляти всю сукупність ознак одночасно в більшості випадків неможливо, то кваліфікація здійснюється послідовно, розтягуючись у часі, маючи динаміку. Певні проміжки часу, які відображають якісну своєрідність тієї або іншої частини процесу кваліфікації утворюють самостійні, але взаємопов'язані та взаємообумовлені стадії та етапи кваліфікації порушень митних правил. Питання ква-

ліфікації порушень митних правил не завжди вирішуються в правозастосовній практиці однозначно: доволі часто в перебігу адміністративно-правової кваліфікації її суб'єктам доводиться зіштовхуватись з проблемами розмежування суміжних юридичних складів порушень митних правил, відмежування їх від злочинів, потребою зміни раніше здійсненої кваліфікації, визначенням правових наслідків кваліфікації тощо. Також авторка зазначає, що безпомилкова та своєчасна кваліфікація порушень митних правил може мати місце лише за наявності чітких та однозначних теоретичних рекомендацій, чим обґрунтовується необхідність подальших наукових розвідок цієї сфери (Кравець, 2014а, с. 195). Також авторка ґрунтовно досліджує особливості адміністративно-правової кваліфікації порушень митних правил, що посягають на порядок проходження в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю (Кравець, 2014б), визначаючи юридичний склад порушень митних правил, що передбачений ст. 471 МКУ “Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю”, особливості кваліфікації за цим видом правопорушення та з'ясовуючи критерії розмежування з іншими суміжними юридичними складами порушень митних правил. Авторка зазначає, що питання кваліфікації порушень митних правил не завжди вирішуються в правозастосовній практиці однозначно через недосконалість нормативно-правової бази, яка задовольняла б сучасні потреби правозастосовної практики. Досліджуючи порушення митних правил у структурі митних правопорушень, М. О. Кравець з'ясовує співвідношення поняття “порушення митних правил” з суміжними правовими категоріями: правопорушення, митне правопорушення та адміністративний проступок (Кравець, 2014в).

В. Дорогих у статті “Порушення митних правил” (Дорогих, 2014) розглядає організаційно-правове забезпечення притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за порушення митних правил в Україні, досліджує порядок застосування різних видів стягнень та провадження у справах про порушення митних правил. Автор зазначає, що відповідальність за порушення митних правил є одним із дієвих засобів забезпечення митної справи та митної політики України, укріплення законності, посилення охорони прав і свобод громадян. Накладення адміністративних стягнень здійснює значний профілактичний вплив не лише на порушників митних правил, а й на інших осіб, підвищує рівень їх правосвідомості, виховує негативне

ставлення до порушників законів. Аналіз законодавства, яке регулює відповідальність за порушення митних правил, а також дослідження практики його реалізації показують недосконалість окремих правових норм; діяльність адміністративно-юрисдикційних, у тому числі й митних органів потребують свого подальшого вдосконалення.

Аналізові проблемних питань порушення справи органами прокуратури за фактом порушення митних правил присвячено дослідження Б. П. Сірка (Сірко, 2014). При цьому, значну увагу автором приділено питанням аналізу нормативно-правової бази, зокрема МКУ, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України “Про прокуратуру” в частині повноважень прокурора під час провадження у справах про порушення митних правил. Автор обґрунтовано зауважує, що прокурор не є самостійним суб’єктом порушення справи про порушення митних правил, а повноваженнями щодо складання протоколу про порушення митних правил наділені лише уповноважені особи органів доходів і зборів.

Зарубіжні дослідження провадження у справах про порушення митних правил зосереджені на наступних сферах: визначення місця і значення заходів забезпечення таких проваджень (Загорулько, 2015), правове регулювання митної експертизи (Андреева, Метельков, Бегишева, 2010), особливості притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері митної справи (порушення митних правил) зі зверненням уваги на те, що розгляд справ про адміністративні правопорушення у сфері митної справи (порушення митних правил) не є основним видом юрисдикційної діяльності митних органів тощо (Кобзарь-Фролова, 2017); стадійності адміністративно-деліктного провадження у справах про порушення митних правил з виокремленням чотирьох стадій адміністративно-деліктного провадження, зазначенням про те, що провадження у справах про порушення митних правил є різновидом провадження у справах про адміністративні правопорушення, і відповідно зберігає класичну структуру адміністративно-деліктного провадження та виділенням основних і факультативних стадій адміністративно-деліктного провадження у справах про порушення митних правил (Ческидова, 2013).

Таким чином, на теперішній час правнича наука отримала значний масив теоретичних досліджень у сфері провадження у справах про порушення митних правил, що мають своїм підґрунтям фундаментальні класичні розробки адміністративного та митного права, враховують

оновлення митного законодавства, але все ж залишають окремі аспекти цього правового інституту “відкритими” для подальших розробок.

ЛІТЕРАТУРА

- Андреева, Е.И., Метельков, С.Н., Бегишева, И.В. (2010). О правовом регулировании таможенной экспертизы в таможенном союзе. *Бизнес в законе*, 4, 36-40.
- Батанова, Л.О. (2014а). Адміністративні стягнення за порушення митних правил: проблеми застосування. *Митна справа*, 1, 42-47.
- Батанова, Л.О. (2014б). Підстави та порядок адміністративного затримання за порушення митних правил: проблеми правового регулювання. *Право і суспільство*, 4, 131-136.
- Батанова, Л.О. (2014в). Поняття провадження у справах про порушення митних правил: проблеми визначення нормативного змісту. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету “Одеська юридична академія”*, 1, 43-52.
- Годяк, А.І. (2015). Особливості провадження в справах про порушення митних правил в суді першої інстанції. *Митна справа*, 3, 49-54.
- Грянка, Г.В. (2012). Правові засади адміністративної відповідальності за порушення митних правил. *Право і суспільство*, 6, 102-108.
- Дорогих, В. (2014). Порушення митних правил. *Юридичний вісник*, 3, 180-184.
- Дуженко, С.А. (2016). *Провадження у справах про порушення митних правил*. Харків.
- Дуженко, С.А. (2014). Докази як важливий елемент провадження у справах про порушення митних правил. *Вісник АМСУ. Право*, 1(12), 167-170.
- Загорулько, М.Е. (2015). Меры обеспечения производства по делам об административных правонарушениях в деятельности таможенных органов: место и значение. *Вестник Университета (Государственный университет управления)*, 7, 216-220.
- Карпенко, Г.Л. (2012). Особливості проведення експертизи згідно з новим митним законодавством. *Митна справа*, 6, 69-75.
- Карпенко, Г.Л. (2014). Місце та роль Методичних рекомендацій щодо застосування фото-, відеоапаратури під час проведення огляду та переогляду товарів та транспортних засобів в системі регулювання митних відносин. *Митна справа*, 6, 72-76.
- Карпенко, Г. (2016). Зміст і завдання експертизи в митній справі: аспекти діяльності. *Юридичний вісник*, 1, 98-102.
- Карпенко, Г.Л. (2017). Організаційно-правовий механізм митних експертиз. *Lex Portus*, 6, 105-111.
- Кобзарь-Фролова, М.Н. (2017). Особенности привлечения к административной ответственности за правонарушения в сфере таможенного дела (нарушение таможенных правил). *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*, 5, 109-118.
- Кравець, М.О. (2014а). Кваліфікація порушень митних правил: процесуальний аспект. *Право і суспільство*, 1-2, 192-196.

- Кравець, М.О. (2014б). Особливості адміністративно-правової кваліфікації порушень митних правил, що посягають на порядок проходження в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю. *Право та державне управління*, 4(17), 38-42.
- Кравець, М. (2014в). Порушення митних правил у структурі митних правопорушень. *Юридичний вісник*, 2, 110-116.
- Митний кодекс України 1991* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 1992, 16, 203. (Утр. чин.).
- Митний кодекс України 2002* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 38-39, 288. (Утр. чин.).
- Митний кодекс України 2012* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 44-48, 552.
- Науково-практичний коментар до Митного кодексу України (2012). К.: ДННУ “Акад. фін. управ. ління”, 3.
- Одеські митники завадили незаконному переміщенню культурних цінностей. 14.06.2018 *Офіційний портал Державної фіскальної служби України*. <<http://sfs.gov.ua/media-tsentr/mitni-novini/340615.html>>
- Сірко, Б.П. (2014). Особливості порушення адміністративної справи органами прокуратури за фактом порушення митних правил. *Право та державне управління*, 4(17), 59-62.
- Ческидова, С.А. (2013). Стадії адміністративно-деліктного виробництва по делам о порушенні таможених правил. *Вестник Южно-Уральского государственного университета. Право*, 13, 3, 101-103.

REFERENCES

- Andreeva, E.I., Metel'kov, S.N., Begisheva, I.V. (2010). O pravovom regulirovanii tamozhennoj jekspertizy v tamozhennom sojuze [On the legal regulation of customs examination in the customs union]. *Biznes v zakone* [Business in law], no. 4, 36-40. [in Russian].
- Batanova, L.O. (2014a). Administratyvni stiahnennia za porushennia mytnykh pravyl: problemy zastosuvannia [Administrative penalties for violation of customs rules: problems of application]. *Mytna sprava* [Customs business], no. 1, 42-47. [in Ukrainian].
- Batanova, L.O. (2014b). Pidstavy ta poriadok administratyvnoho zatrymmanna za porushennia mytnykh pravyl: problemy pravovoho rehuliuвання [The grounds and procedure for administrative detention for violation of customs rules: problems of legal regulation]. *Pravo i suspilstvo* [Law and Society], no. 4, 131-136. [in Ukrainian].
- Batanova, L.O. (2014c). Poniattia provadzhenia u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl: problemy vyznachennia normatyvnoho zmistu [The concept of proceedings in cases of violation of customs rules: the problem of defining normative content]. *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu “Odeska yurydychna akademiia”* [Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University “Odessa Law Academy”], no. 1, 43-52. [in Ukrainian].
- Cheskidova, S.A. (2013). Stadii administrativno-deliktного proizvodstva po delam o narushenii tamozhennykh pravil [The stages of administrative and delinquent proceedings

- on violations of customs rules]. *Vestnik Juzhno-Ural'skogo gosudarstvennogo universiteta. Pravo* [Bulletin of the South Ural State University], 13, 3, 101-103. [in Russian].
- Dorohykh, V. (2014). Porushennia mytnykh pravyl [Violation of customs rules]. *Yurydychnyi visnyk* [Law Herald], no. 3, 180-184. [in Ukrainian].
- Duzhenko, S.A. (2016). *Provadhzhennia u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl* [Proceedings in cases of violation of customs rules]. Kharkiv. [in Ukrainian].
- Duzhenko, S.A. (2014). Dokazy yak vazhlyvyi element provadhzhennia u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl [Evidence as an Important Element in the Case of Violation of Customs Rules]. *Visnyk AMSU. Pravo* [Herald of AMSU. Law], no. 1(12), 167-170. [in Ukrainian].
- Hodiak, A.I. (2015). Osoblyvosti provadhzhennia v spravakh pro porushennia mytnykh pravyl v sudi pershoi instantsii [Features of proceedings in cases of violation of customs rules in the court of first instance]. *Mytna sprava* [Customs business], no. 3, 49-54. [in Ukrainian].
- Hrianka, H.V. (2012). Pravovi zasady administratyvnoi vidpovidalnosti za porushennia mytnykh pravyl [Legal basis of administrative responsibility for violation of customs rules]. *Pravo i suspilstvo* [Law and Society], no. 6, 102-108. [in Ukrainian].
- Karpenko, H.L. (2012). Osoblyvosti provedennia ekspertyzy zhghidno z novym mytnym zakonodavstvom [Features of expert examination in accordance with the new customs legislation]. *Mytna sprava* [Customs business], no. 6, 69-75. [in Ukrainian].
- Karpenko, H.L. (2014). Mistse ta rol Metodychnykh rekomendatsii shchodo zastosuvannia foto-, videoaparatury pid chas provedennia ohliadu ta pereohliadu tovariv ta transportnykh zasobiv v systemi rehuliuвання mytnykh vidnosyn [The place and role of methodical recommendations on the use of photo and video equipment during the review and re-examination of goods and vehicles in the system of customs regulation]. *Mytna sprava* [Customs business], no. 6, 72-76. [in Ukrainian].
- Karpenko, H. (2016). Zmist i zavdannia ekspertyzy v mytnii spravi: aspekty diialnosti [The content and tasks of the examination in the customs business: aspects of activity]. *Yurydychnyi visnyk* [Law Herald], no. 1, 98-102. [in Ukrainian].
- Karpenko, H.L. (2017). Orhanizatsiino-pravovi mekhanizm mytnykh ekspertyz [The organizational and legal mechanism of customs examinations]. *Lex Portus* [Lex Portus], no. 6, 105-111. [in Ukrainian].
- Kobzar'-Frolova, M.N. (2017). Osobnosti privlechenija k administrativnoj otvetsstvennosti za pravonarusheniya v sfere tamozhennogo dela (narushenie tamozhennykh pravil) [Features of bringing to administrative responsibility for offenses in the sphere of customs (violation of customs rules)]. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo* [Bulletin of the Nizhny Novgorod University named after N.I. Lobachevsky], no. 5, 109-118. [in Russian].
- Kravets, M.O. (2014a). Kvalifikatsiia porushen mytnykh pravyl: protsesualnyi aspekt [Qualification of violations of customs rules: procedural aspect]. *Pravo i suspilstvo* [Law and Society], no. 1-2, 192-196. [in Ukrainian].
- Kravets, M.O. (2014b). Osoblyvosti administratyvno-pravovoi kvalifikatsii porushen mytnykh pravyl, shcho posiahaiut na poriadok prokhodzhennia v zonakh (korydorakh)

sproshchenoho mytnoho kontroliu [Features of administrative-legal qualification of violations of customs rules, which infringe on the order of passing in zones (corridors) of simplified customs control.]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia* [Law and Public Administration], no. 4(17), 38-42. [in Ukrainian].

Kravets, M. (2014c). Porushennia mytnykh pravyl u strukturi mytnykh pravoporushen [Violation of customs rules in the structure of customs offenses]. *Yurydychnyi visnyk* [Law Herald], no. 2, 110-116. [in Ukrainian].

Mytnyi kodeks Ukrainy 1991 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Customs Code of Ukraine 1991 (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 1992, 16, 203. Expired. [in Ukrainian].

Mytnyi kodeks Ukrainy 2002 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Customs Code of Ukraine 2002 (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 38-39, 288. Expired. [in Ukrainian].

Mytnyi kodeks Ukrainy 2012 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Customs Code of Ukraine 2012 (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 44-48, 552. [in Ukrainian].

Naukovo-praktychnyi komentar do Mytnoho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Customs Code of Ukraine] (2012). K.: DNUU "Akad. fin. upravlinnia", 3. [in Ukrainian].

Odeski mytnyky zavadyly nezakonnomu peremishchenniu kulturnykh tsinnosti [Odessa customs officers prevented the illegal movement of cultural property]. 14.06.2018. *Ofitsiynyi portal Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy* [Official portal of the State fiscal service of Ukraine]. Retrieved from <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/mitni-novini/340615.html> [in Ukrainian].

Sirko, B.P. (2014). Osoblyvosti porushennia administratyvnoi spravy orhanamy prokuratury za faktom porushennia mytnykh pravyl [Peculiarities of violation of administrative proceedings by the prosecutor's office on the fact of violation of customs rules]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia* [Law and public administration], no. 4(17), 59-62. [in Ukrainian].

Zagorul'ko, M.E. (2015). Mery obespechenija proizvodstva po delam ob administrativnykh pravonarushenijah v dejatel'nosti tamozhennykh organov: mesto i znachenie [Measures to ensure the production of administrative offenses in the activities of customs authorities: place and meaning]. *Vestnik Universiteta (Gosudarstvennyj universitet upravlenija)* [Bulletin of the University (State University of Management)], no. 7, 216-220. [in Russian].

